

Література:

1. Конституція України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254.80>.
2. Конституція Королівства Іспанія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1978-31229.
3. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>.

Кулинич А.

(наук. кер. – проф. Стрілець В.В.)

студенка 1 курсу Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Правовий статус Малої Ради як виконавчого органу Української Центральної Ради

Після створення у березні 1917 р. Української Центральної Ради (УЦР) з метою підвищення ефективності функціонування виникла потреба у формуванні її додаткового органу. Таким органом стала Мала Рада.

Спочатку Мала Рада функціонувала як виконавчий орган з офіційною назвою – Комітет Української Центральної ради [1, с. 20]. Рішення про створення Комітету було прийняте на третій день Всеукраїнського національного конгресу – 8 квітня 1917 р., тоді ж й було обрано перших 20 представників та голову – М. Грушевського, заступниками якого стали В. Винниченко та С. Єфремов.

23 квітня 1917 р. на Загальних Зборах конгресу було прийнято «Наказ Українській Центральній Раді», в якому зазначалося, що робота УЦР має провадитися через Комітет УЦР «в конкретній, постійно змінюючійся обстановці моменту». Комітет мав утворити підконтрольні йому комісії для ведення окремих справ [2, с. 72].

Досить швидко повноваження Комітету УЦР почали збільшуватись. Вже 10 червня 1917 р. Комітет затвердив текст I Універсалу, після чого В. Винниченко оголосив його делегатам Всеукраїнського військового з'їзду.

Засідання Комітету УЦР проходили раз на тиждень. Для прийняття законодавчих актів потрібні були голоси 2/3 членів цього органу, а для розгляду інших справ – не менше половини. 15 червня Комітет Центральної Ради постановив «організувати Генеральний секретаріат Української Центральної Ради, який має завідувати справами внутрішніми, фінансовими, продовольчими, земельними, хліборобськими, міжнаціональними й іншими в межах України й виконувати всі постанови Центральної Ради, які цих справ торкаються» [2, с. 105]. По суті Генеральний секретаріату (ГС) було передано виконавчі функції.

Із створенням виконавчого органу Центральної Ради Комітет УЦР не ліквідувався. М. Грушевський під час п'ятої сесії УЦР зазначав, що заснування іншого виконавчого органу ЦР «не усуває Комітету ЦР, котрий має бути «Малою Центральною Радою», яка мала здійснювати законодавчі функції між засіданнями УЦР [2, с. 116]. 29 червня була прийнята Постанова УЦР «Про компетенцію й склад Комітету Української Центральної Ради» [2, с. 143]. Цей документ характеризував Комітет як постійно діючий виконавчий орган із законодавчими функціями. Цей орган скликав загальні чергові та позачергові збори УЦР, готував матеріали на її сесії, збільшував склад Генерального секретаріату, вирішував негайні справи, які належать до компетенції УЦР з подальшим їх затвердженням пленумом Ради [2, с. 144]. Починаючи з липня 1917 р., в офіційних документах замість назви «Комітет» почала вживатися назва «Мала Рада». Такими чином на офіційному рівні цей орган було перейменовано.

1 серпня було затверджено регламент Малої Ради. Вона збиралась як на чергові збори, які відбувалися раз на тиждень, так і на надзвичайні, які збиралися за потребою з ініціативи голови Малої Ради, його заступника або за письмовими заявами п'яти членів у будь-який час. При прийнятті законодавчих актів, як і раніше, потрібно було 2/3 голосів загальної кількості членів ради, для інших рішень – 1/2. Рішення приймалися простою більшістю відкритим, закритим чи поіменним голосуванням, також зазначалися умови до кожного виду голосування (питання ставилися так, щоб відповідь на них була лише «так» чи «ні»). Голова Малої ради починав, вів збори, вносив справи для розгляду, підбивав підсумки тощо [2, с. 208].

Мала Рада формувалась за принципом пропорційності між фракціями Центральної Ради [1, с. 20]. До початку вересня 1917 р. в Малу Раду входило 65 осіб, з яких 54% були в українських партіях, 15% – у російських, 23% – у єврейських, 8% – у польських. Таким партіям як УСДРП та УПСР відходило найбільше місць – 14. М. Грушевський був постійним головою Малої ради і формально був позапартійним. Склад Малої Ради залишався таким до січня 1918 р. Невдовзі Мала рада була переобрана пропорційна складу УЦР» Тепер її склад ради становив 82 особи, соціалістам-самостійникам, народним соціалістам та молдаванам надавалося по одному місцю, а решта місць відійшла соціалістам-революціонерам, таким чином їх кількість збільшилася вдвічі і вони мали надзвичайний вплив у Малій Раді [3, с. 105]. Точного формулювання про підзвітність Малої Ради перед УЦР не було. Хоча перша і виступала на зборах зі звітами, це було своєрідне інформування про стан справ.

До Малої Ради все більше і більше переходять обов'язки УЦР. Починаючи з серпня, була прийнята відставка уряду, ухвалений його новий склад, бюджет та друга Декларація, розпочиналися заходи стосовно підготовки до Всеукраїнських Установчих зборів та щодо з'їзду представників народів Росії, ухвалено відозву до народу у зв'язку з корніловським заколотом.

Член Малої Ради А. Гольденвейзер зазначав, що вона стала «номінально верховним органом української державності», таким собі «мініатюрним парламентом» і лише вона «мала значення, оскільки пленум Центральної ради збирався раз на кілька місяців і, відтворюючи у розширеному масштабі те ж співвідношення сил, не вносив нічого нового». А М. Грушевський стверджував, що «постанови Малої ради мають таку саму силу, як і повної ради» [4, с. 232].

До кінця 1917 р. Мала Рада ухвалила закони про творення суду в Україні іменем УНР, про вибори до Установчих зборів УНР, про виключне право ЦР видавати законодавчі акти УНР, про державні кошти УНР, про скарбницю УНР, про Український державний банк та ін. На початку 1918 р. була прийнята низка документів, серед яких закони про ратифікацію Брестської мирної угоди, про Державний прапор УНР, про випуск знаків Державної скарбниці, про випуск розмінних монет Державної скарбниці, про Вищу економічну раду держави тощо [5, с. 101]. Останнім прийнятим Малою Радою нормативно-правовим актом стала Конституція УНР (Статут про державний устрій, права і вольності УНР).

Отже, Мала рада – це законодавчий орган Центральної Ради, який діяв між її пленарними засіданнями. Цей орган, приймаючи найголовніші закони, відіграв велику роль не лише у функціонуванні Центральної Ради, а й взагалі в усій історії Української Народної Республіки.

Література:

1. Качайло І. М. Становлення та структура вищих органів влади за часів Української Центральної Ради // Збірник наукових праць [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди]. Серія : «Історія та географія» / Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди.. – 2011. – № 42. – С. 18–20.
2. Українська Центральна Рада: документи і матеріали. У 2-х т. – Т. 1. – К., 1996. – 589 с.
3. Українська Центральна Рада: документи і матеріали. У 2-х т. – Т. 2. – К., 1997. – 422 с.
4. Гай-Нижник П.П. Формування центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні за доби Центральної Ради (1917-1918 рр.) // Збірник наукових праць Науково-

дослідного інституту українознавства. – К., Українське агенство інформації та друку «Рада», 2009. – Вип. XXIV. – С.229 – 270.

5. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.

Мизнікова В.

(наук. кер. – проф. Стрілець В.В.)

*студент 1 курсу Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

I Універсал Української Центральної Ради

В результаті Лютневої революція 1917 р. революції в Російській імперії відбулося повалення монархії і прихід до влади Тимчасового уряду. Тоді російська держава тяжіла до більш демократичних способів організації влади.

Ця подія була важливою для українського народу, оскільки саме в цей час створилися умови для того, щоб почати боротьбу за власну державність. 4 березня 1917 р. в Києві утворилася Українська Центральна Рада (УЦР), очолювана М. Грушевським. Метою УЦР стало розв'язання українського національного питання [1, с. 22].

Лідери УЦР вирішують, що гаяти час не потрібно. Тому вже у квітні 1917 р. збирається Український національний конгрес. Це була напрочуд важлива подія, адже саме після цього конгресу українці визначили політичний курс: автономія України у складі російської федеративної держави, а також скликання Українських Установчих зборів, які змогли б допомогти офіційно і точно визначити статус України.

УЦР переймалася й військовими питаннями, тому скликала I Всеукраїнський військовий з'їзд. Оцінюючи його наслідки можна сказати, що народ дуже довіряв Центральній Раді, оскільки навіть у військових не було жодних заперечень щодо її пропозицій. На цьому з'їзді було створено першу національну українську військову частину [2, с. 15]. З'їзд також обговорив питання автономії України. Було вирішено, що потрібно негайно їхати до Петрограду, аби просити у Тимчасового уряду дозвіл на проголошення автономії. Так і вчинили. Але, на здивування делегації, російська влада навіть відмовилась слухати.

Представники Центральної Ради повертаються до Києва, де саме в цей час проходить II Всеукраїнський військовий з'їзд. Депутати, вислухавши щойно прибулх делегатів, пропонують самостійно проголосити автономію. Таким чином 10 червня 1917 р. на Софіївському майдані біля пам'ятника Богдану Хмельницькому був проголошений I Універсал Центральної Ради [5, с. 134].

Цей документ містив дуже важливі положення. Проголошувались автономія України, Центральна Рада ставала вищим органом державної влади на всій території України, містилася відмова повністю від усіх податків, які до цього часу український народ сплачував до Петрограду, заснування уже власного податку, який ішов на рідну справу. Важливим у діяльності Центральної Ради було те, що вона захищала не лише українців. Національні меншини, на її думку мали такі самі права. Голова Центральної Ради М. Грушевський зазначав, що на його думку кожен заслуговує на те, щоб жити у мирі та злагоді. Не важливо українець ти, росіянин чи поляк, якщо є спільна мета [4, с. 120].

Оскільки тепер Центральна Рада самочинно оголосила про свій суверенітет, потрібно було виправдовувати слова про те, що тепер державою правлять українці. Тому в червні 1917 р. вона вирішує створити Генеральний Секретаріат – виконавчий орган, який діяв при Центральній Раді.

Після цієї події Україна вийшла на новий рівень, бо відтепер з'явився розподіл владних функцій. Тобто розмежувались законодавча та виконавча влади, що є дуже важливим для